

*concluded that Management knowledge reproduces the essence of managerial processes: administration psychology, methodology and theory of conducting control, modern theories and concepts of educational process administration, basics of educational management, and provides general managerial competence. Innovative changes in education that take place in the context of globalization processes require the creation of new approaches and application of innovative methods, in particular methods and techniques for creation of educational product, that is development of managerial competence methodology, which contributes to the formation of specialists of a new era.*

**Key words:** management competence, pedagogical methods, techniques, pedagogue.

УДК: 372.881.116.12

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-106-108

Хома Ольга Михайлівна,  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

## ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*У статті розкрито сучасні підходи до навчання української мови в початковій школі в контексті освітньої реформи. Проаналізовано вимоги нового Державного стандарту початкової освіти з галузі, сконцентровано увагу на ролі уроків української мови у формуванні національно-мовленнєвої особистості. Досліджено сучасні вимоги до методичної освіти в умовах університету, зацентовано увагу на модернізації лекційно-практичних занять з дисципліни, організації самостійної роботи студентів. Запропоновано один із методів викладання, що передбачає моделювання ситуацій.*

**Ключові слова:** методика навчання української мови, початкова школа, компетентність, моделювання ситуацій, самостійна робота студентів.

**Постановка проблеми.** Законом України «Про освіту» чітко сформульовано мету, яка переорієнтує освітній процес на «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [2].

Для реалізації означеної мети запропоновано Концепцію Нової української школи, Державний стандарт початкової освіти, в яких формування компетентностей є пріоритетним. До ключових відносять: вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування [1] та інші, з-поміж яких: громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя.

Нові освітні завдання змінюють підходи до підготовки майбутнього вчителя початкової школи, в чому актуальність означеного дослідження.

**Аналіз актуальних досліджень й публікацій.** Вивчаючи провідні напрями реалізації Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Національної стратегії розвитку освіти України на

період до 2021 року, Концепції «Нова українська школа», Державних стандартів загальної початкової освіти (2011, 2018 рр.) та інших нормативних документів, зазначимо, що сучасна система педагогічної освіти потребує компетентних фахівців, здатних до професійної діяльності в умовах освітнього ринку та професійного самовдосконалення впродовж життя. Означена проблема в центрі дослідження низки науковців: Н. Бібік, М. Вашуленка, О. Вашуленко, В. Кремень, К. Пономарьової, О. Савченко, Л. Хомич та інших. Відтак, за загальною редакцією Н. Бібік укладено порадник для вчителя [4], який може стати певним орієнтиром до навчання молодших школярів. Зазначено, що вчителі початкової школи мають опиратися на певні пункти, з-поміж яких: новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; нова структура школи, що дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; сучасне освітнє середовище та інші. В. Кремень окреслив цивілізаційні напрями щодо змін в освіті. Вчений зазначив, що «ми маємо не лише забезпечити творче й критичне засвоєння суми знань під час здобування освіти, а й виробити уміння і навички для навчання впродовж життя, створити умови, коли здобуття знань було б однією з ключових особливостей способу життя української людини. Ми повинні навчити людину використовувати набуті знання на практиці, в нових умовах. Не знання як книжна абстракція чи непотрібний багаж, не знання як самоціль, а знання як основа життя, діяльності, поведінки і окремих людей, і суспільства в цілому. Коротко підсумовуючи сказане, ми маємо формувати інноваційну людину – людину з інноваційним мисленням, інноваційною культурою і здатністю до інноваційного типу діяльності» [3, с.22].

Сучасна система підготовки вчителя початкової школи є цілісним комплексом взаємозв'язаних між собою елементів: мети, завдань, освітньої програми як основної її траєкторії, методів викладання, форм організації педагогічного процесу та інші. Серед компонентів цього процесу визначаємо наступні: загальна підготовка, професійно спрямована, методична, загальнокультурна. Нами акцентується увага на методичній підготовці майбутніх учителів до навчання рідної мови.

**Мета статті:** розкрити особливості методичної підготовки майбутнього вчителя до навчання державної мови. Завдання: з'ясувати сучасні підходи до навчання української мови в контексті сучасних реформ, визначити особливості методичної підготовки майбутніх учителів до навчання державної мови.

**Результати дослідження.** Важливою особливістю методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до навчання української мови, на наш погляд, є розуміння філософії сучасної початкової школи: навчання має ґрунтуватися на пріоритетах суб'єктності учня, формуванні компетентностей, визнанні за ним права на самореалізацію, що потребує зміни й ціннісних орієнтацій в освітньому процесі.

Завдання вчителя полягає в реалізації тих пріоритетних завдань, що окреслені нормативними документами щодо мовної освіти. Українська мова є не тільки навчальним предметом, а державною мовою, що дасть можливість випускнику освітнього закладу соціалізуватися в суспільстві.

Сьогодні змінюються мета і завдання до оволодіння державною мовою. «Метою вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» [1].

Так як методика навчання української мови формується і розвивається упродовж багатьох років, необхідно врахувати і взяти за основу здобутки педагогічної думки (І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, О. Савченко та інш.); досягнення вітчизняної лінгводидактики (А. Богущ, М. Вашуленко, М. Захарійчук, М. Наумчук, М. Пентиліук, К. Пономарьова та інш.); кращий досвід учителів початкової школи. Сьогодні українськими науковцями удосконалено методи й прийоми навчання, запропоновано мовні, мовленнєві, комунікативні вправи і завдання, які формують національно мовленнєву особистість із визначеними програмою мовними компетенціями. Видано низку підручників «Українська мова. Буквар», що свідчить про якісно новий підхід до навчання в початковій школі, застосування методу дослідження як провідного для розуміння мовних явищ. Лексичне різноманіття передається через художні тексти, предметні та сюжетні малюнки.

Слід усвідомити, що «найважливішим засобом впливу на дитину, облагороджування її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила і виразність рідного слова. Роль цього засобу в початковій школі, де кожна зустріч з новим явищем навколишнього світу пробуджує в серцях дітей почуття захоплення, неможливо переоцінити» [5, с. 202].

В. Сухомлинський радить учителям початкової школи вчити учнів прислухатися до мелодії слова, його ритму. «Якщо ви прагнете, щоб ваше виховання стало мистецтвом, відточуйте слово. Шукайте в невичерпній скарбниці нашої рідної мови перлини, які запалюють вогник захоплення в дитячих очах. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її. Тож оволодіймо цим різцем так, щоб з-під наших рук виходила тільки краса!» [6, с. 167].

Методика навчання української мови як дисципліна опирається на лінгвофілософське трактування й розуміння мови, її ролі в житті людини й нації, взаємозв'язку лінгвістичних засобів, процесу спілкування (комунікації), на взаємозв'язок мови й мовлення, модель механізму продуктивної мовленнєвої діяльності,

що включає: мотив, мету, мовленнєву діяльність, в яку входять орієнтування, планування, реалізація, контроль мовлення.

Дотримуючись думки, що пріоритетним завданням українських педагогічних ВНЗ є нині пошук резервів якісного поліпшення умов фахової підготовки вчителів з урахуванням сучасних цінностей в освіті. Нові орієнтири проявляються в різних напрямках: у побудові системи неперервної освіти; реалізації нових підходів у корекції цілей і вдосконаленні змісту фахової підготовки майбутнього вчителя; активному використанні нових педагогічних технологій тощо [7, с.7]. Це спонукає до модернізації лекційно-практичного курсу методики викладання української мови, пошуків інноваційних форм, методів навчання.

Створення квазіпрофесійного середовища є необхідною методичною умовою для підготовки компетентного вчителя. Методика навчання української мови поповнилася інноваційними технологіями: «Шість цеглинок», «Щоденні 5», «Рафт» та інш. Практичні заняття з дисципліни дають можливість студентам засвоїти їх в процесі моделювання уроку, реалізувати на практиці ідеї інноваційного навчання, педагогіки співпраці викладача та студента. Як показує досвід роботи автора статті, метод моделювання є ефективним і спрямований саме на формування у студентів професійної компетентності. Серед завдань пропонуються такі: 1. Як Ви проведете з учнями дослідження щодо мовних і немовних звуків у добуковий період навчання грамоти. 2. Доберіть ігрові вправи до засвоєння нової букви. 3. Як застосуєте метод «вузлик» у процесі дослідження поняття про речення (1 клас). Результатом такої роботи є взаєморецензування проведених фрагментів уроку, удосконалення культури професійного спілкування.

Методична підготовка майбутніх учителів визначається не тільки рівнем методичних знань, умінь і навичок, а й сформованою готовністю до самоосвіти, до навчання упродовж життя. Досвід викладання дисципліни переконує, що самостійна робота студентів повинна бути спрямована на пошук власної педагогічної траєкторії, що забезпечить педагогікою партнерства викладача й студента, вчителя початкової школи й студента. З цією метою пропонуються теми про вивчення методичних підходів В. Сухомлинського до засвоєння графічної системи, створення презентацій до окремих тем, аналіз методичної літератури за сторінками фахових видань, методичні задачі, складання конспектів уроку, написання курсової роботи, що допоможе студентам включитися у власний пошук проведення уроку української мови.

**Висновки й перспективи подальших досліджень.** Отже, нами окреслено особливості методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання української мови. З метою визначення актуальності означеної проблеми з'ясовано сучасні вимоги до уроку з погляду законодавчих актів України, нового Державного стандарту початкової освіти. Серед особливостей визначено: розуміння філософії сучасної початкової школи, значення української мови як предмета, удосконалення змісту лекційно-практичних занять. Запропоновано моделювання методичних ситуацій як провідного методу викладання дисципліни.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у з'ясуванні змісту й спрямованості нових підручників з української мови для другого класу.

#### Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти / Учитель початкової школи. – 2018. – №4 (вкладка). – С.1-16.
2. Закон України «Про освіту». Прийнято Верховною Радою України 05.09.2017: [Електронний варіант]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата опублікування: 28.09.2017). 3 екрану.
3. Кремень В. Г. Пріоритет науки й освіти в Україні / В. Г. Кремень // Вісник Національної академії наук України. – 2016. – № 9. – С. 21-23.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плетяди», 2017. – 206 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. Вибрані твори. В 5-ти т., Т.3. – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
6. Сухомлинський В. О. Слово про слово / В. О. Сухомлинський. Вибрані твори. В 5-ти т., Т.5. – К.: Рад. школа, 1977. – 639 с.
7. Шустова Н. Формування у майбутніх учителів початкової школи здатності до професійного саморозвитку у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. н. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Н. Шустова, Вінниця, 2017. – 20с.

References

1. Derzhavnyj standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education] / Primary school teacher. 2018. 4. P.1-16.
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] Pryniato Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 05.09.2017: [Elektronnyi variant]. Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (data opublikuvannya: 28.09.2017). Z ekranu.
3. Kremen, V. G., 2016. Priorytet nauky j osvity v Ukraini [Priority of science and education in Ukraine]. Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine. № 9. – P. 21-23.
4. Nova ukrajinska shkola: poradnyk dly vchytelya [New Ukrainian School: Teacher Advisor]. Underthehead. ed. Bibik N. M. K. : Pleiades Publishing House, 2017. – 206 p.
5. Sukhomlynskyi, V. O., 1977. Serce viddayu dityam [I give my heart to the children]. Selected works. In the 5th volume, Vol.3. K.: Glad. school. 670 p.
6. Sukhomlynskyi, V. O., 1977. Slovo pro slovo [Word about Word]. Selected Works. In the 5th volume, Vol.5. K. : Glad. school. 639 p.
7. Shustova N., 2017. Formation of the capability of professional self-development of would-be primary school teachers in the course of professional training. – Qualification academic paper, as a manuscript. A thesis for the degree of Candidate of Pedagogic Sciences in specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Training». Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, the Ministry of Education and Science of Ukraine. Vinnytsia. 20p.

*В статті раскрыты современные подходы к обучению украинского языка в начальной школе в контексте образовательной реформы. Проанализированы требования нового Государственного стандарта начального образования, сконцентрировано внимание на роли уроков украинского языка в формировании национально-речевой личности. Исследованы современные требования к методическому образованию будущих учителей в условиях университета, акцентировано внимание на модернизации лекционно-практических занятий по дисциплине, организации самостоятельной работы студентов. Предложено один из методов преподавания, который предполагает моделирование ситуаций.*

**Ключевые слова:** методика обучения украинскому языку, начальная школа, компетентность, моделирование ситуаций, самостоятельная работа студентов.

*The article describes modern approaches to teaching Ukrainian language in primary school in the context of educational reform. The requirements of the new State standard of primary education in the field are analyzed, attention is paid to the role of the Ukrainian language lessons in the formation of the national-speaking personality. The New Ukrainian School Concept identifies ways of exercising the competencies that are in the priority. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of methodological preparation of the future teacher for teaching the state language. Task: to find out modern approaches to teaching the Ukrainian language in the context of modern reforms, to determine the peculiarities of methodological preparation of future teachers for teaching the state language. The primary school teacher's job is to implement those priorities that are outlined in the normative documents for language education. The Ukrainian language is not only an educational subject, but also a state language, which will allow the graduates of an educational institution to socialize in society. The modern system of preparation of primary school teachers is a complete complex of interrelated elements: goals, objectives, educational programs, teaching methods, forms of organization of the pedagogical process and others. Among the components of this process are the following: professionally directed general training as well as methodically and culturally orientated. Emphasis is placed on the methodological preparation of future teachers for mother tongue teaching. Among the features are: understanding of the philosophy of modern primary school, the importance of the Ukrainian language as a subject, improvement of the content of lectures and practical classes. The modern requirements for methodical education in the university are investigated, the importance of modernization of lectures and practical classes on discipline, organization of independent work of students is emphasized. One method of teaching is proposed, which involves modeling situations. Examples of individual methodological tasks that provide modeling of a fragment of a lesson are given. The prospect of further research is to find out the content and main goal of new second-grade Ukrainian text books.*

**Key words:** Ukrainian language teaching method, primary school, competence, modeling of situations, independent work of students.

УДК 378:373.2.011.3-051:37.041

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-108-112

**Черепаня Наталія Іванівна,**  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
**Брецько Ірина Іванівна,**  
кандидат психологічних наук, доцент,  
**Русин Надія Михайлівна,**  
старший викладач,  
Мукачівський державний університет, м. Мукачєво

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ  
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО**

*Стаття присвячена проблемі формування мотиваційного компоненту самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО. Уточнено суть поняття «мотив». Авторами встановлено, що професійне зростання майбутнього фахівця характеризується можливістю інтенсивного розвитку його особистості; прагненням вирішувати свої життєво важливі проблеми і досягати конкретних цілей як навчальної, так і професійної діяльності. Розкрито мотиваційний компонент самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів та види мотивації їх самоосвітньої роботи.*

**Ключові слова:** вихователі, мотиваційний компонент, самоосвітня діяльність, професійне зростання.

**Постановка проблеми.** Самоосвіта передбачає не тільки засвоєння знань особистістю та неперервний педагогічний вплив на неї з боку інших суб'єктів, але особливе значення при цьому має зв'язок навчальної діяльності з суспільно-практичною діяльністю. Звідси витікає важливий висновок, що необхідно розвивати стійку

мотивацію особистості до навчання, професійного зростання та професійної діяльності, здійснювати підготовку студентів до неперервної освіти на основі самостійного засвоєння цінного для особистості досвіду людства, тобто самоосвіти.

Професійне зростання студента є динамічним, неперервним



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>